

Obsah:

	Úvod	3
1.	Základy pedagogiky /PhDr. Jos. Mrhač, CSc./	5
1.1.	Předmět pedagogiky a metody pedagogického výzkumu	5
1.1.1.	Vznik a vývoj pedagogiky	5
1.1.2.	Předmět pedagogiky	7
1.1.3.	Náměty pro seminární úkoly	11
1.1.4.	Literatura	11
1.1.5.	Soustava pedagogických věd	13
1.1.5.1.	Třídění pedagogických věd	13
1.1.5.2.	Základní charakteristika pedagogických vědních disciplín	15
1.1.5.3.	Hraniční vědy pedagogické	17
1.1.6.	Náměty pro seminární úkoly	18
1.1.7.	Literatura	19
1.1.8.	Pedagogický výzkum a výzkumné metody v pedagogice	20
1.1.8.1.	Metodologické základy pedagogiky	20
1.1.8.2.	Systémový přístup a pedagogické vědy	22
1.1.8.3.	Pedagogický výzkum a jeho etapy	24
1.1.8.4.	Metody pedagogického výzkumu	24
1.1.8.4.1.	Metoda pozorování	25
1.1.8.4.2.	Metoda experimentu	27
1.1.8.4.3.	Metoda dotazníková	28
1.1.8.4.4.	Metoda rozhovoru	28
1.1.8.4.5.	Metoda analýzy pedagogické dokumentace	29
1.1.8.4.6.	Některé techniky měření v pedagogice	30
1.1.9.	Náměty pro seminární úkoly	32
1.1.10.	Literatura	32
1.2.	Cíle a úkoly výchovy	34
1.2.1.	Cíl komunistické výchovy	35

1.2.2.	Uspořádání výchovných cílů	36
1.2.3.	Náměty pro seminární úkoly	38
1.2.4.	Literatura	38
1.2.5.	Složky komunistické výchovy	40
1.2.6.	Formy realizace komunistické výchovy	43
1.2.6.1.	Výchova školní	44
1.2.6.2.	Výchova rodinná	46
1.2.6.3.	Výchova mimoškolní	47
1.2.7.	Náměty pro seminární úkoly	48
1.2.8.	Literatura	49
1.3.	Člověk a výchova	50
1.3.1.	Činitelé utváření osobnosti	51
1.3.2.	Vývoj a výchova	52
1.3.3.	Problematika vychovatelnosti	53
1.3.4.	Žák při vstupu do školy	54
1.3.5.	Náměty pro seminární úkoly	55
1.3.6.	Literatura	56
1.4.	Výchovně vzdělávací soustavy	57
1.4.1.	Vývoj výchovně vzdělávací soustavy v českých zemích od roku 1774	57
1.4.2.	Rozvoj Československého školství po ro- ce 1945	59
1.4.3.	Současná československá výchovně vzdělá- vací soustava	61
1.4.4.	Náměty pro seminární úkoly	66
1.4.5.	Literatura	66
1.4.6.	Základní škola, její postavení a poslání v současném systému československého školství	68
1.4.6.1.	Předškolní výchova	69
1.4.6.2.	Základní škola	70
1.4.7.	Náměty pro seminární úkoly	74
1.4.8.	Literatura	74

1.4.9.	Základní informace o výchovně vzdělávacích soustavách v socialistických zemích	76
1.4.9.1.	Výchovně vzdělávací soustava v SSSR	77
1.4.9.2.	Informace o výchovně vzdělávacích soustavách v některých socialistických zemích	78
1.4.10.	Informace o výchovně vzdělávacích soustavách v některých kapitalistických zemích	81
1.4.11.	Hlavní charakteristické znaky výchovně vzdělávacích soustav v socialistických a kapitalistických zemích	84
1.4.12.	Náměty pro seminární úkoly	85
1.4.13.	Literatura	86
1.5.	Učitel socialistické školy	87
1.5.1.	Role a funkce učitele	88
1.5.2.	Kvalifikace učitele	89
1.5.3.	Profil učitele 1. stupně ZŠ	90
1.5.4.	Některé zvláštnosti učitelské práce na 1. stupni ZŠ	91
1.5.5.	Náměty pro seminární úkoly	93
1.5.6.	Literatura	93
2.	Žák 1. stupně ZŠ /PhDr. M. Pejhovská/	95
2.1.	Charakteristika mladšího školního věku	95
2.2.	Začátek školní docházky	98
2.3.	Problematika přechodu z 1. stupně ZŠ na 2. stupeň	103
2.4.	Náměty pro seminární úkoly	107
2.5.	Literatura	107
3.	Didaktika jako teorie vzdělávání a vyučování /PhDr. M. Pejhovská/	108
3.1.	Pojem a předmět didaktiky	108
3.2.	Historický vývoj didaktiky	109

3.3.	Místo didaktiky v pedagogických disciplínách a její vztah k ostatním vědám	111
3.4.	Náměty pro seminární úkoly	113
3.5.	Literatura	113
3.6.	Cíl a obsah vzdělání	114
3.6.1.	Cíle vzdělávání a vyučování	114
3.7.	Obsah vzdělávání a vyučování	116
3.7.1.	Učební plán	119
3.7.2.	Učební osnovy	120
3.7.3.	Učebnice	122
3.8.	Náměty pro seminární úkoly	124
3.9.	Literatura	124
3.10.	Teoretické základy vyučovacího procesu	126
3.10.1.	Vyučovací proces a jeho funkce	126
3.10.2.	Gnozeologické a psychologické základy vyučovacího procesu	128
3.10.3.	Podmínky vyučovacího procesu	130
3.10.4.	Etapy vyučovacího procesu	131
3.10.4.1.	Motivace učební činnosti žáků	132
3.10.4.2.	Vytváření a osvojování vědomostí	133
3.10.4.3.	Upevňování vědomostí	136
3.10.4.4.	Vytváření dovedností a návyků	137
3.10.4.5.	Používání vědomostí, dovedností, návyků	138
3.10.4.6.	Prověřování a hodnocení osvojených vědomostí, dovedností a návyků	138
3.10.5.	Řízení vyučovacího procesu, učební úlohy	139
3.10.6.	Tvořivost žáka mladšího školního věku	142
3.10.7.	Náměty pro seminární úkoly	144
3.10.8.	Literatura	144
3.11.	Vyučovací zásady	146
3.11.1.	Pojem a historický vývoj vyučovacích zásad	146
3.11.2.	Analýza vyučovacích zásad	147

3.11.3.	Náměty pro seminární úkoly	151
3.11.4.	Literatura	152
3.12.	Vyučovací metody	153
3.12.1.	Pojem a klasifikace vyučovacích metod	153
3.12.2.	Volba vyučovacích metod	155
3.12.3.	Charakteristika slovních, názorných a praktických metod	156
3.12.4.	Jiné postupy řízení učební činnosti žáků	161
3.12.4.1.	Problémové vyučování	161
3.12.4.1.1.	Postavení učitele a jeho funkce v problémovém vyučování	164
3.12.4.1.2.	Realizace problémového vyučování	166
3.12.4.2.	Programované vyučování	168
3.12.5.	Zkoušení, hodnocení a klasifikace žáků	172
3.12.6.	Náměty pro seminární úkoly	177
3.12.7.	Literatura	178
3.13.	Organizační formy vyučování	179
3.13.1.	Pojem a vývoj organizačních forem vyučování	179
3.13.2.	Organizační formy vyučování na 1. stupni ZŠ	180
3.13.2.1.	Vyučovací hodina	180
3.13.2.2.	Vycházka a exkurze	183
3.13.2.3.	Laboratorní práce	184
3.13.2.4.	Práce na pozemku	184
3.13.3.	Skupinové vyučování	185
3.13.4.	Samostatná práce žáků	189
3.13.5.	Náměty pro seminární úkoly	193
3.13.6.	Literatura	194
3.14.	Materiálně didaktické prostředky ve vyučování	195
3.14.1.	Pojem a funkce materiálně didaktických prostředků ve výchovně vzdělávacím procesu	195

3.14.2.	Klasifikace a charakteristika materiálně didaktických prostředků	196
3.14.3.	Náměty pro seminární úkoly	201
3.14.4.	Literatura	201
3.15.	Příprava učitele na vyučování	202
3.15.1.	Východiska učitelovy přípravy	204
3.15.2.	Náměty pro seminární úkoly	209
3.16.	Vyučování na málotřídních školách	210
3.16.1.	Formy vyučování na málotřídní škole	212
3.16.2.	Organizace a struktura hodiny na málotřídní škole	214
3.16.3.	Náměty pro seminární úkoly	215
3.16.4.	Literatura	216
4.	Teorie výchovy /PhDr. J. Mrhač, CSc/	217
4.1.	Pojem, předmět a systém teorie výchovy	217
4.2.	Výchovný proces	219
4.3.	Výchovné zásady	221
4.3.1.	Zásada komunistické cílevědomosti	221
4.3.2.	Zásada sepětí výchovy se životem a prací	221
4.3.3.	Zásada výchovy v kolektivu a pro kolektiv	222
4.3.4.	Zásada vyzvedávání kladných rysů žákovy osobnosti	223
4.3.5.	Zásada věkových a individuálních zvláštností dětí	223
4.3.6.	Zásada jednoty výchovného působení výchovných činitelů	224
4.3.7.	Zásada náročnosti a úcty k žákově osobnosti	224
4.3.8.	Zásada vedoucí úlohy učitele ve výchově	225
4.4.	Náměty pro seminární úkoly	225
4.5.	Literatura	226

4.6.	Výchovné metody	227
4.6.1.	Metoda požadavku	228
4.6.2.	Metoda vysvětlování	229
4.6.3.	Metoda vyvolávání a tlumení citů	229
4.6.4.	Metoda přesvědčování	230
4.6.5.	Metoda příkladů	230
4.6.6.	Metoda režimu	231
4.6.7.	Metoda cvičení	231
4.6.8.	Metoda získávání	232
4.6.9.	Metoda kontroly	233
4.6.10.	Metoda hodnocení	233
4.6.11.	Metoda vytváření výchovných situací	234
4.6.12.	Metoda pověřování jednotlivců a kolektivu úkoly a funkcemi	235
4.7.	Náměty pro seminární úkoly	235
4.8.	Literatura	236
4.9.	Výchovné formy a prostředky	238
4.9.1.	Hra jako výchovný prostředek	239
4.9.1.1.	Rozdělení her	239
4.9.1.2.	Vývoj a rozvoj her z hlediska věku dětí	240
4.9.2.	Výchovné vyučování	241
4.9.3.	Veřejně prospěšná práce	242
4.9.4.	Třídní a školní oslavy, výchovné besedy	242
4.9.5.	Soutěže, vycházky, výlety a exkurze	244
4.9.6.	Názorné prostředky výchovy	245
4.9.7.	Náměty pro seminární úkoly	246
4.9.8.	Literatura	247
4.10.	Složky komunistické výchovy	248
4.10.1.	Výchova vědecká a světonázorová	248
4.10.1.1.	Obecné cíle vědecké a světonázorové výchovy	249
4.10.1.2.	Cíle vědecké a světonázorové výchovy na 1. stupni ZŠ	251

4.10.1.3.	Subsystémové uspořádání vědecké a světonázorové výchovy	252
4.10.1.3.1.	Rozvoj smyslového poznání	253
4.10.1.3.2.	Rozvoj myšlení a řeči	253
4.10.1.3.3.	Osvojování vědomostí a zkušeností	254
4.10.1.3.4.	Rozvoj a výchova tvořivé činnosti žáků	254
4.10.1.3.5.	Vytváření vědeckého světového názoru	255
4.10.1.3.6.	Výchova komunistického přesvědčení a jednání	256
4.10.1.3.7.	Pochopení politiky KSČ jako vedoucí síly společnosti	257
4.10.1.4.	Některé prostředky, zásady a metody výchovy vědeckého světového názoru	257
4.10.1.5.	Náměty pro seminární úkoly	259
4.10.1.6.	Literatura	260
4.10.2.	Výchova pracovní a technická	261
4.10.2.1.	Obecné cíle a úkoly pracovní a technické výchovy	262
4.10.2.2.	Cíle pracovní a technické výchovy na 1. stupni ZŠ	264
4.10.2.3.	Subsystémové uspořádání pracovní a technické výchovy	266
4.10.2.3.1.	Vytváření uvědomělého vztahu k práci	266
4.10.2.3.2.	Pracovní předpoklady a budoucí profese	267
4.10.2.3.3.	Rozvoj schopností teoreticky i prakticky pracovat s nástroji, přístroji a stroji	268
4.10.2.3.4.	Rozvíjení technického myšlení	269
4.10.2.4.	Prostředky a formy pracovní a technické výchovy	270
4.10.2.5.	Výchova k volbě povolání	272
4.10.2.6.	Náměty pro seminární úkoly	273
4.10.2.7.	Literatura	273
4.10.3.	Výchova mravní	275
4.10.3.1.	Filozofické základy mravní výchovy	275

4.10.3.2.	Obecné cíle a úkoly mravní výchovy	277
4.10.3.3.	Cíle mravní výchovy na 1. stupni ZŠ	279
4.10.3.4.	Subsystémové uspořádání mravní výchovy	280
4.10.3.4.1.	Výchova ke kolektivismu	281
4.10.3.4.2.	Výchova k uvědomělé kázni a výchova právní	283
4.10.3.4.3.	Výchova k socialistickému vlastenectví a proletářskému internacionalismu	286
4.10.3.4.4.	Výchova socialistického humanismu	288
4.10.3.4.5.	Výchova mravních vlastností osobního života	290
4.10.3.4.6.	Sebevýchova	293
4.10.3.5.	Náměty pro seminární úkoly	295
4.10.3.6.	Literatura	296
4.10.4.	Výchova estetická	298
4.10.4.1.	Obecné cíle a úkoly estetické výchovy	299
4.10.4.2.	Cíle estetické výchovy na 1. stupni ZŠ	300
4.10.4.3.	Subsystémové uspořádání estetické výchovy	301
4.10.4.4.	Metody estetické výchovy	303
4.10.4.5.	Formy a prostředky estetické výchovy	304
4.10.4.6.	Náměty pro seminární úkoly	305
4.10.4.7.	Literatura	306
4.10.5.	Výchova tělesná a branná	308
4.10.5.1.	Obecné cíle a úkoly tělesné a branné výchovy	309
4.10.5.2.	Cíle tělesné a branné výchovy na 1. stupni ZŠ	310
4.10.5.3.	Prostředky, formy a metody tělesné a branné výchovy	312
4.10.5.4.	Spojení tělesné výchovy s přípravou k obraně vlasti	313
4.10.5.5.	Náměty pro seminární úkoly	315
4.10.5.6.	Literatura	315
4.11.	Systémové pojetí komunistické výchovy	317
4.12.	Výchova mimo vyučování	320
4.12.1.	Mimotřídní výchova	320
4.12.1.1.	Formy a prostředky mimotřídní výchovy	322

4.12.2.	Mimoškolní výchova	323
4.12.2.1.	Instituce a organizace podílející se na realizaci mimoškolní výchovy	323
4.12.3.	Náměty pro seminární úkoly	326
4.12.4.	Literatura	326
4.13.	Rodinná výchova	328
4.13.1.	Rodina jako výchovný činitel	329
4.13.2.	Rodinné prostředí	330
4.13.3.	Cíle a úkoly rodinné výchovy	331
4.13.4.	Metody a prostředky rodinné výchovy	332
4.13.5.	Spolupráce školy a rodiny	333
4.13.6.	Formy spolupráce školy a rodiny	335
4.13.7.	Výchova k rodičovství, příprava k výchově rodinné	337
4.13.8.	Náměty pro seminární úkoly	339
4.13.9.	Literatura	339
5.	Učitel a učitelský kolektiv /PhDr. Josef Mrhač, CSc/	341
5.1.	Typologie učitele	341
5.2.	Práce třídního učitele	342
5.2.1.	Pedagogické vedení žáků	344
5.2.2.	Spolupráce třídního učitele s výchovnými činiteli	346
5.2.2.1.	Spolupráce třídního učitele s ostatními učiteli ve třídě	347
5.2.2.2.	Spolupráce třídního učitele s PO SSM	347
5.2.2.3.	Spolupráce třídního učitele se školní družinou	348
5.2.2.4.	Spolupráce třídního učitele s rodiči	349
5.3.	Učitelský kolektiv a jeho orgány	349
5.4.	Náměty pro seminární úkoly	351
5.5.	Literatura	351

6.	Základy řízení školství /PhDr. J. Mrhač, CSc./	353
6.1.	Školská politika	353
6.2.	Výchovně vzdělávací soustava	355
6.3.	Řízení československé školské výchovně vzdělávací soustavy	357
6.3.1.	Makrořízení	357
6.3.2.	Mikrořízení	359
6.3.2.1.	Principy ideového a pedagogického řízení školy	360
6.3.2.2.	Fáze procesu řízení školy	362
6.3.2.3.	Podíl komunistické strany a společenských organizací na řízení školy	364
6.3.3.	Řízení 1. stupně ZŠ	365
6.3.4.	Náměty pro seminární úkoly	367
6.3.5.	Literatura	368